

РОЗПОДІЛ КАНАЛІВ РЕАКЦІЇ ПОДІЛУ U-233 ТЕПЛОВИМИ НЕЙТРОНАМИ

У статті запропоновано методуку знаходження кількості вихідних каналів реакції поділу ядер U-233 тепловими нейтронами, в яких народжуються найімовірніші ізотопи і/або ізобари-уламки цієї реакції.

Досліджено кореляцію ізобаричного розподілу каналів із повним виходом уламків-ізобар.

Реакція поділу важких ядер тепловими нейтронами сьогодні є основним джерелом енергії і, разом з тим, основним потенційним чинником екологічної небезпеки. Остання зумовлена високою радіоактивністю та хімічною токсичністю продуктів цієї реакції – уламків поділу важких ядер. Цим, зокрема, пояснюється **актуальність** вивчення фізико-хімічних властивостей цих уламків і їх розподілу за зарядовим Z та масовим A числами. Це дозволяє передбачити ізотопний та ізобарний інтервали, у які вкладаються, відповідно, уламки-ізотопи та уламки-ізобари, відносну кількість тих чи інших ізотопів (ізобар) серед продуктів реакції розпаду, зміну ізотопного складу з плином часу через бета-розпад уламків тощо. Все це має також незаперечний методичний інтерес: повноцінна підготовка сучасних учителів-фізиків неможлива без оволодіння ними ґрунтовними знаннями, що стосуються особливостей перебігу реакції поділу та всього, що супроводжує цю реакцію.

Однією з особливостей реакції поділу важких ядер є асиметрія уламків-продуктів реакції за масовим і зарядовим числами. Для найтипівіших ядер, що діляться під дією теплових нейтронів, а саме: U-235, Pu-239, U-233, розподіли уламків за масовими числами відомі – це так звані повні виходи продуктів поділу згаданих ядер в залежності від масового числа [1: 1094]. Ці розподіли мають характерний вид із двома максимумами і мінімумом між ними. Наприклад, для U-233 максимальні виходи мають ізобари з масовими числами, близькими до $A_1 = 92$ і $A_2 = 138$, а мінімум – близько $A_{\min} = 115$.

Нагадаємо, що повний вихід – це сума незалежного виходу продуктів, що з'являються безпосередньо в момент розпаду, і тієї частки уламків, які з часом народжуються при наступних бета-перетвореннях нестабільних уламків. Оскільки в цих перетвореннях масові числа уламків не змінюються, то повний вихід уламків-ізобар не залежить від часу. Тому розподіл уламків за масами можна встановити в будь-який момент часу після припинення реакції поділу.

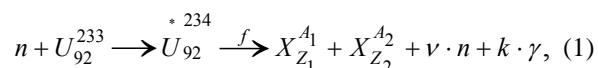
Інша ситуація з розподілом уламків-ізотопів, тобто за зарядовими числами. Незалежний розподіл уламків-ізотопів не можна встановити експериментально, оскільки він залежить від часу: уламки, що з'являються під час поділу ядра, перевантажені нейтронами, а тому відразу зазнають бета-електронних розпадів, започатковуючи своєрідні ланцюжки генетично пов'язаних уламків-ізобар, зарядові числа в яких зростають на одиницю при кожному розпаді. Завершуються такі ланцюжки стабільною ізобарою, що належить новому елементу, який зміщений у таблиці Менделєєва відносно початкового на число ланок у цьому ланцюжку.

Теоретично задачу про розподіл уламків за зарядовим числом у принципі можна було б розв'язати, якби були відомі або якимось чином змодельовані ймовірності появи кожного нукліда-уламка. Таким є підхід, що ґрунтується на використанні двовимірного (по зарядовому числу Z і числу нейтронів N) розподілу Гауса з емпірично підібраними параметрами [2: 4].

Проте можна встановити деякі особливості розподілу уламків, а саме: положення його максимумів і мінімуму та інтервал зарядових чисел, на який поширюється цей розподіл, встановивши розподіл вихідних каналів реакції поділу за зарядовим числом і припустивши існування кореляції між ним і незалежним виходом нуклідів-уламків. Для випадків U-235 і Pu-239 відповідна кореляція підтверджується [3: 271].

Метою нашого дослідження є встановлення розподілу вихідних каналів реакції поділу ядер U-233 тепловими нейтронами за зарядовими числами. Це дозволить якісно передбачити ізотопний та ізобарний склади найімовірніших нуклідів-уламків, що з'являються безпосередньо при поділі, а також спрогнозувати ймовірне відносне розповсюдження ізотопів через деякий час після припинення реакції поділу.

Нагадаємо, що реакція поділу ядер U-233 тепловими нейтронами відбувається через збуджене проміжне ядро U-234 за такою схемою:

де $X_{Z_1}^{A_1}, X_{Z_2}^{A_2}$ – уламки поділу проміжного ядра U-234, ν – число миттєвих вторинних нейтронів n , k – число миттєвих γ -квантів. При цьому виконуються закони збереження заряду і числа нуклонів:

$$Z_1 + Z_2 = 92, \quad A_1 + A_2 + \nu = 234. \quad (2)$$

Крім того, існує експериментально встановлене обмеження на число вторинних нейтронів ν . У випадку поділу ядер U-235 воно не може бути більше п'яти: $\nu \leq 5$, а середнє число вторинних нейтронів при цьому рівне $\nu = 2,47$ [4: 484]. Враховуючи той факт, що середнє число нейтронів при поділі ядер U-233 близьке за величиною до попереднього, а саме: $\langle \nu \rangle = 2,48$, [1: 1092], можна припустити, що і у цьому випадку існує таке ж обмеження, тобто ймовірними каналами поділу ядер U-234 є ті, при яких число вторинних нейтронів не перевершує п'яти:

$$\nu_{U-234} = 0, 1, 2, 3, 4, 5. \quad (3)$$

Уламки-нукліди із зарядовими числами Z_1 , що змінюються від деякого Z_{1min} до 46, називають легкими, а уламки із зарядовими числами Z_2 від 46 до деякого $Z_{2max}=92-Z_{1min}$ – важкими. Відповідно, масові числа уламків мають змінюватися у певних інтервалах $[A_{1min}, A_{1max}]$ та $[A_{2min}, A_{2max}]$.

Серед уламків реакції поділу ядер U^{233} тепловими нейтронами виявлені уламки-ізобари із масовими числами, що змінюються в межах $70 \leq A \leq 160$ [1: 6]. Враховуючи те, що для елементів середини таблиці Менделєєва відношення (A/Z) змінюється, приблизно, у межах від 2,4 (для легких уламків) до 2,5 (для важких), можна очікувати, що зарядові числа ймовірних уламків будуть перебувати у межах $28 \leq Z \leq 64$. Іншими словами, серед продуктів реакції поділу U^{233} тепловими нейтронами можна очікувати елементи від Нікелю $Ni_{28}^{A_1}$ до Гадолінію $Gd_{64}^{A_2}$ включно. Наступною парою елементів будуть Мідь $Cu_{29}^{A_1}$ та Європій $Eu_{63}^{A_2}$, і так аж до пари уламків Паладію $Pa_{46}^{A_1} - Pa_{46}^{A_2}$. Сума зарядових чисел у кожній із пар у відповідності з законом збереження заряду рівна 92, а масові числа цих пар зв'язані такими співвідношеннями:

$$A_{1min} + A_{2max} + v_{max} = 234, A_{1max} + A_{2min} + v_{max} = 234. (4)$$

У цих співвідношеннях $v_{max}=5$, а максимальні значення масових чисел уламків A_{1max}, A_{2max} наведені у відповідних таблицях [1: 999-1020]. Знаючи останні, можна знайти найменші масові числа можливих уламків, тобто ті, які відповідають максимальній кількості миттєвих вторинних нейтронів ($v_{max} = 5$):

$$A_{1min} = 229 - A_{2max}, A_{2min} = 229 - A_{1max} (5)$$

Так, для пари **Нікель-Гадоліній** знаходимо: $A_{1max} = 67, A_{2max} = 162$. Тоді згідно з (5) $A_{1min} = 67, A_{2min} = 162$, тобто у цьому випадку може з'явитися лише одна пара нуклідів-уламків $Ni^{67} - Gd^{162}$ (рис. 1), що супроводжується п'ятьма миттєвими нейтронами.

Знайдемо для наступної пари елементів **Мідь – Європій** число можливих пар уламків (рис. 2). Із таблиць фізичних величин одержуємо: $A_{1max}=70, A_{2max}=160$, сума цих чисел – $A_{1max} + A_{2max} = 230$, а відповідні мінімальні масові числа – $A_{1min}=69, A_{2min}=159$. Тому, в принципі, можуть народжуватися два ізотопи міді $Cu_{29}^{69}, Cu_{29}^{70}$ і стільки ж ізотопів Європію $Eu_{63}^{159}, Eu_{63}^{160}$. Їх можна згрупувати в чотири пари: $Cu^{69}-Eu^{159}, Cu^{69}-Eu^{160}, Cu^{70}-Eu^{159}, Cu^{70}-Eu^{160}$. Щоб встановити, які з цих пар імовірні, треба врахувати обмеження на число вторинних нейтронів:

$$v_{min} \leq v = (234 - A_1 - A_2) \leq 5. (6)$$

Тобто, масові числа уламків повинні відповідати умові:

$$A_1 + A_2 \geq 229. (7)$$

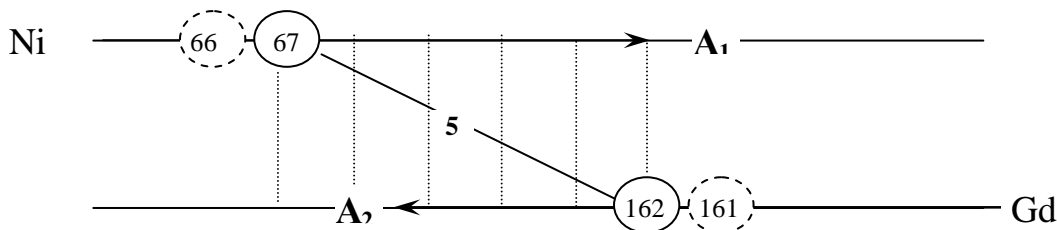
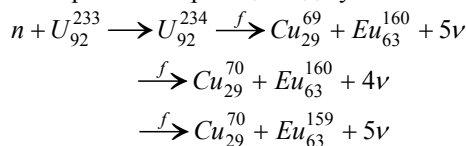

Рис. 1.

Легко побачити, що перша пара уламків не відповідає цій умові ($69 + 159 = 228$), а тому поява цієї пари мало імовірна, бо вона мала б супроводжуватися шістьма вторинними нейтронами ($v = 234 - 69 - 159 = 6$). Решта три пари можливі. Дійсно, появу другої та третьої пари супроводжують п'ять нейтронів ($v = 234 - 69 - 160 = 234 - 70 - 159 = 5$), а появу четвертої пари – чотири ($v = 234 - 70 - 160 = 4$), тобто число миттєвих нейтронів може бути таким: $v = 4; 5$. Отже, можливі такі три канали реакції поділу:

Встановимо формулу, за якою можна знайти кількість каналів, у яких народжуються пари ізотопів

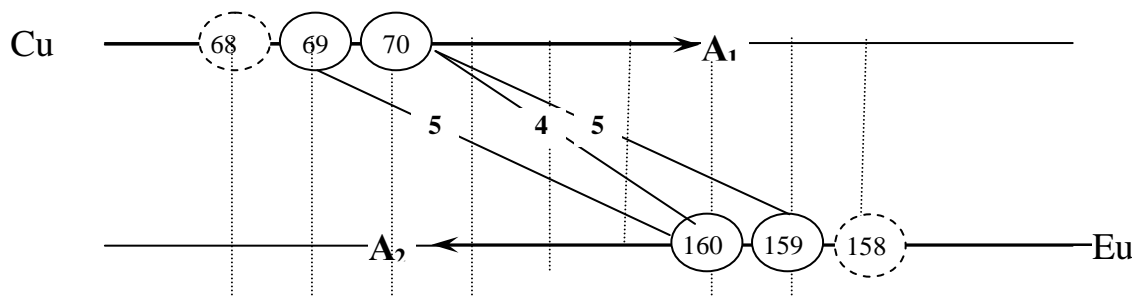

Рис. 2.

$(X_{Z_1}^{A_1} - X_{Z_2}^{A_2})$ з фіксованими зарядовими числами $Z_1=const$, $Z_2=92-Z_1=const$, але різними масовими числами легшого $A_1 = var$ і важчого $A_2 = var$ ізотопів-уламків. При цьому обмежимося спочатку випадком, коли $A_{1max} + A_{2max} \leq 234$. Тоді число вторинних нейтронів буде змінюватися в діапазоні $v_{min} \leq v \leq 5$, де, за формулою (6), $v_{min} = 234 - A_{1max} - A_{2max}$ (у попередньому прикладі $v_{min} = 234 - 70 - 160 = 4$). У випадку, коли $A_{1max} + A_{2max} = 234$, уламки народжуються без вторинних нейтронів ($v_{min} = 0$) Зауважимо ще таке. Так як зарядові числа досліджуваної нами групи уламків не міняються, то пари останніх ми будемо позначати лише відповідними масовими числами. Поряд будемо вказувати число миттєвих нейтронів. Так, у випадку, коли $A_{1max} + A_{2max} = 231$; $v_{min} = 3$; $v = 3; 4; 5$, одержимо канали, у яких з'являються такі пари уламків:

$$\left. \begin{aligned} [A_{1max}] - [A_{2max}] &\Leftrightarrow v = 3 \\ [A_{1max}] - [A_{2max} - 1] &\Leftrightarrow v = 4 \\ [A_{1max}] - [A_{2max} - 2] &\Leftrightarrow v = 5 \end{aligned} \right\} 3 \text{ канали}$$

$$\left. \begin{aligned} [A_{1max} - 1] - [A_{1max}] &\Leftrightarrow v = 4 \\ [A_{1max} - 1] - [A_{2max} - 1] &\Leftrightarrow v = 5 \end{aligned} \right\} 2 \text{ канали}$$

$$[A_{1max} - 2] - [A_{2max}] \Leftrightarrow v = 5 \quad 1 \text{ канал}$$

Тобто маємо всього $1 + 2 + 3 = 6$ каналів.

У випадку, коли $A_{1max} + A_{2max} = 232$; $v_{min} = 2$; $v = 2; 3; 4; 5$, можлива поява таких пар уламків:

$$\left. \begin{aligned} [A_{1max}] - [A_{2max}] &\Leftrightarrow v = 2 \\ [A_{1max}] - [A_{2max} - 1] &\Leftrightarrow v = 3 \\ [A_{1max}] - [A_{2max} - 2] &\Leftrightarrow v = 4 \\ [A_{1max}] - [A_{2max} - 3] &\Leftrightarrow v = 5 \end{aligned} \right\} 4 \text{ канали}$$

$$\left. \begin{aligned} [A_{1max} - 1] - [A_{2max}] &\Leftrightarrow v = 3 \\ [A_{1max} - 1] - [A_{2max} - 1] &\Leftrightarrow v = 4 \\ [A_{1max} - 1] - [A_{2max} - 2] &\Leftrightarrow v = 5 \end{aligned} \right\} 3 \text{ канали}$$

$$\left. \begin{aligned} [A_{1max} - 2] - [A_{2max}] &\Leftrightarrow v = 4 \\ [A_{1max} - 2] - [A_{2max} - 1] &\Leftrightarrow v = 5 \end{aligned} \right\} 2 \text{ канали}$$

$$[A_{1max} - 3] - [A_{2max}] \Leftrightarrow v = 5 \quad 1 \text{ канал}$$

Тобто у цьому випадку має місце $1 + 2 + 3 + 4 = 10$ каналів.

Аналогічно можна проаналізувати й інші випадки. З попередніх прикладів видно, що число можливих каналів реакції поділу рівне сумі натуральних чисел від 1 до $(v_{max} + 1 - v_{min} = 6 - v_{min}) = (A_{1max} + A_{2max} - 228)$. Тому число ізотопних пар $[X_{Z_1}^{A_1}] - [X_{Z_2}^{A_2}]$ з фіксованими зарядовими числами, але змінними масовими, що приймають значення від $A_{min} = 229 - A_{max}$ до A_{max} , рівне:

$$P[Z_1, Z_2] = \frac{(6 - v_{min}) + 1}{2} (6 - v_{min}) = \frac{A_{1max} + A_{2max} - 227}{2} (A_{1max} + A_{2max} - 228) \quad (8).$$

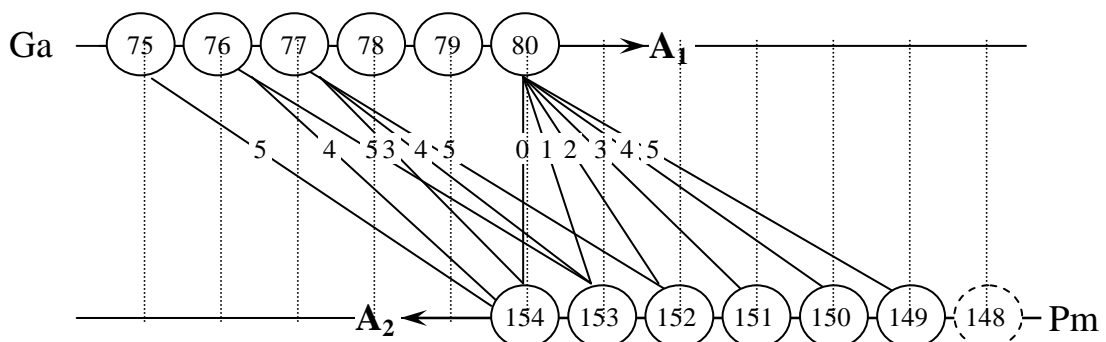

Рис. 3.

Наприклад, у випадку $A_{1max} + A_{2max} = 234$, який відповідає появі ізотопних пар Галій ($A_{1max} = 80$) – Прометій ($A_{2max} = 154$) (рис. 3), число можливих каналів буде:

$$P[Z_1, Z_2] = \frac{234 - 227}{2} (234 - 228) = 21.$$

Проте значно частіше трапляються випадки, коли $A_{1max} + A_{2max} > 234$. Прикладом можуть бути канали, що утворюються при розпаді проміжного ядра U-234 на пару уламків As – Pr (Арсеній – Празеодим; рис. 4).

Найважчому ізотопу легшого уламка відповідає масове число $A_{1max} = 87$, відповідно найважчому ізотопу важчого уламка – $A_{2max} = 151$. Тоді мінімальні масові числа уламків за формулою (5) будуть, відповідно,

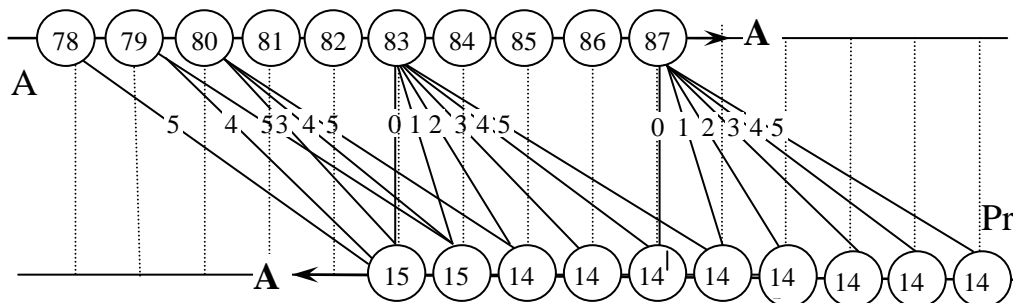

Рис. 4

$A_{1min} = 229 - 151 = 78$, і $A_{2min} = 229 - 87 = 142$. Без вторинних нейтронів з'являються уламки, сума масових чисел яких рівна 234 (див. формулу (4)). Тобто такі пари уламків, у яких масові числа легших уламків змінюються від $A_1^* = 234 - A_{2max} = 234 - 151 = 83$, до $A_{1max} = 87$, а важчих, відповідно, від $A_2^* = 234 - A_{1max} = 234 - 87 = 147$ до $A_{2max} = 151$. Такими парами є: ($As^{83} - Pr^{151}$), ($As^{84} - Pr^{150}$), ($As^{85} - Pr^{149}$), ($As^{86} - Pr^{148}$), ($As^{87} - Pr^{147}$). Крім того, кожний із уламків цих пар може з'явитися в парі з іншими уламками, але вже в супроводі 1-го, 2-х, 3-х, 4-х або 5-и нейтронів, тобто всього в 6-х каналах.

Встановимо формулу, за якою можна підрахувати число можливих каналів у цьому випадку. Число каналів, у яких з'являються ізотопи легшого уламка з масовими числами від A_{1min} до A_1^* можна підрахувати за формулою (8), замінивши в ній A_{1max} на $A_1^* = 234 - A_{2max}$. При цьому одержуємо:

$$P^*(Z_1, Z_2) = ((A_1^* + A_{2max} - 227) / 2) (A_1^* + A_{2max} - 228) = ((234 - 227) / 2) (234 - 228) = 21.$$

До цієї кількості треба додати ще кількість каналів, пари уламків у яких супроводжуються вильотом будь-якого числа нейтронів, але не більшого 5-ти. Таких каналів буде, очевидно, $6 (A_{1max} - A_1^*) = 6 (A_{1max} + A_{2max} - 234)$. Для нашого прикладу це дає ще 24 канали: $6 (87 + 151 - 234) = 24$.

Отже, загальна формула, що охоплює також випадки, описані формулою (8), для підрахунку числа можливих каналів має такий вигляд:

$$\left\{ \begin{array}{l} P(Z_1, Z_2) = \frac{A_{1max} + A_{2max} - 227}{2} (A_{1max} + A_{2max} - 228), \text{ коли } A_{1max} + A_{2max} < 234, \\ = 21, \text{ коли } A_{1max} + A_{2max} = 234, \\ = 21 + 6 \cdot (A_{1max} + A_{2max} - 234), \text{ коли } A_{1max} + A_{2max} > 234. \end{array} \right. \quad (9)$$

Залишається модернізувати цю формулу для ще одного специфічного випадку, а саме: коли серед найважчих ізотопів легких або важких уламків, а інколи одночасно й у перших, й у других, відсутні ізотопи, масові числа яких попадають в інтервали, відповідно, $[A_1^*, A_{1max}]$ і $[A_{2max}, A_2^*]$. Прикладом такої ситуації є поділ проміжного ядра U²³⁴ на уламки ізотопної пари Селен – Церій (Se – Ce). Із таблиць знаходимо: $A_{1max} = 91$, $A_{2max} = 151$, тобто $A_{1max} + A_{2max} > 234$. Нижні границі означених вище інтервалів масових чисел рівні $A_1^* = 234 - 151 = 83$, $A_2^* = 234 - 91 = 143$, а самі інтервали, відповідно, будуть:

$$[A_1^*, A_{1max}] = 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 0, 91,$$

$$[A_{2max}, A_2^*] = 151, 0, 0, 148, 147, 146, 145, 144, 143.$$

Звідси видно, що серед легких уламків відсутній ізотоп Se⁹⁰, а серед важких – два ізотопи: Ce¹⁵⁰ і Ce¹⁴⁹. Кожен із цих ізотопів міг би з'явитися в 6-ти каналах разом із відповідним уламком-напарником. Отже, у дійсності їх з'явиться на 18 пар менше ($6 \cdot 3 = 18$). Тоді у формулі (9) (третій випадок) треба зробити відповідну поправку:

$$P(Z_1, Z_2) = 21 + 6 (A_{1max} + A_{2max} - 234 - \delta). \quad (10)$$

Тут δ – сумарна кількість відсутніх ізотопів як серед легких δ_1 , так і серед важких δ_2 уламків даної ізотопної пари: $\delta = \delta_1 + \delta_2$. (рис. 5). У нашому випадку $\delta = \delta_1 + \delta_2 = 1 + 2 = 3$, а формула (10) дає:

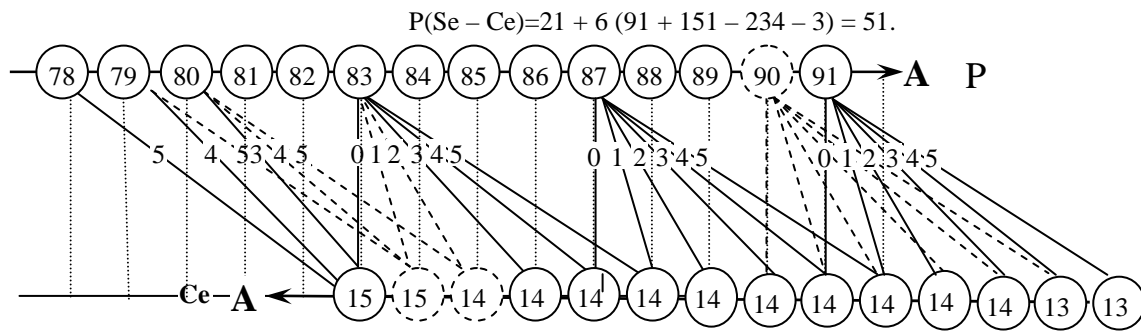

Рис. 5.

Розглянемо, нарешті, випадок, коли серед не існуючих ізотопів легких і важких уламків трапляються пари, масові числа яких A_1^0 і A_2^0 в сумі могли б дати 234. Кожен з нуклідів такої пари міг би з'явитися вже не в шістьох, а не більше ніж у 5-х каналах разом із відповідними уламками. Позначимо кількість таких пар через δ_{12} . Число реальних каналів у цьому випадку буде на $6 \cdot (\delta_1 + \delta_2 - \delta_{12}) + 5 \cdot \delta_{12}$ менше, ніж підраховане за формулою (9) (третій випадок). А остаточна формула для підрахунку числа можливих каналів, у яких народжуються ізотопні пари $((Z_1, Z_2))$ набуває такого виду:

$$P(Z_1, Z_2) = 21 + 6 \cdot (A_{1\max} + A_{2\max} - 234 - \delta_1 - \delta_2) + \delta_{12}. \quad (11)$$

Прикладом такої ситуації може бути поява серед уламків нуклідів ізотопної пари $Nb_{41} - Sb_{51}$ (Ніобій – Сурьма; див. рис. 6).

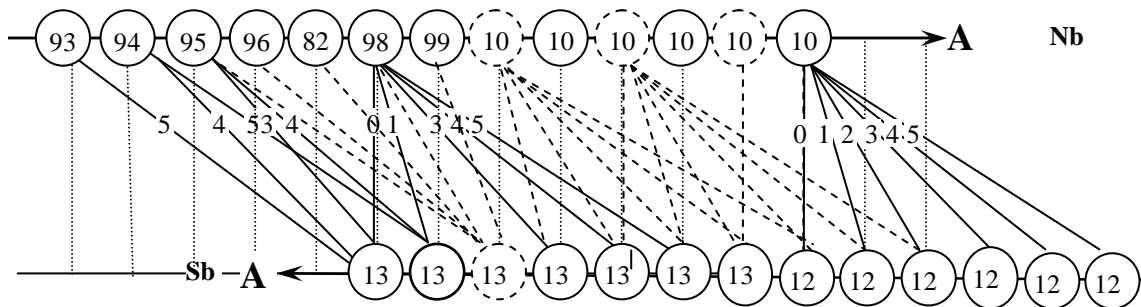

Рис. 6

Масові числа цих уламків належать таким інтервалам: $A_1 \in [93, 105]$, $A_2 \in [124, 136]$. При цьому серед легких уламків відсутні нукліди з масовими числами $A_1^0 = 100, 102, 104$, а серед важчих – один нуклід з масовим числом $A_2^0 = 134$. Можна побачити, що у 5-х каналах міг би з'явитися кожен із уламків такої пари: $Nb^{100} - Sb^{134}$. Тому в цьому випадку треба користуватися формулою (11), у якій поправочні коефіцієнти мають такі значення: $\delta_1 = 3$, $\delta_2 = 1$, $\delta_{12} = 1$:

$$P(41, 51) = 21 + 6 \cdot (105 + 136 - 234 - 3 - 1) + 1 = 40.$$

Таким чином, для того, щоб підрахувати число можливих каналів, у яких з'являються уламки тієї чи іншої ізобарної пари, досить скористатися формулою (11), взявши з таблиць такі дані: 1) максимальні масові числа ізотопів певної ізобарної пари $A_{1\max}, A_{2\max}$; 2) масові числа відсутніх ізотопів цієї ізобарної пари A_1^0, A_2^0 та їх кількість δ_1 і δ_2 , у тому числі кількість пар δ_{12} , обидва уламки яких відсутні. Усі необхідні дані та результати виконаних на їх основі розрахунків за формулою (11) подано у таблиці.

№ пп	Символи пар	Максимальні масові числа		Масові числа відсутніх ізотопів та їх кількість					Кількість каналів	
		$A_{1\max}$	$A_{2\max}$	A_1^0	A_2^0	δ_1	δ_2	δ_{12}	$P(Z_1, Z_2)$	%
1.	Ni ₂₉ – Gd ₆₃	67	162						1	
2.	Cu ₂₉ – Eu ₆₃	70	160						3	
3.	Zn ₃₀ – Sm ₆₂	79	158						39	
4.	Ga ₃₁ – Pm ₆₁	80	154						21	
5.	Ge ₃₂ – Nd ₆₀	84	154		153		1		39	
6.	As ₃₃ – Pr ₅₉	87	151						45	
7.	Se ₃₄ – Ce ₅₈	91	151	90	149,150	1	2		51	
8.	Br ₃₅ – La ₅₇	92	148						57	
9.	Kr ₃₆ – Ba ₅₆	97	148	96	147	1	1		75	
10.	Rb ₃₇ – Cs ₅₅	99	146						87	
11.	Sr ₃₈ – Xe ₅₄	98	145		143		1		69	
12.	Y ₃₉ – J ₅₃	102	141	100,101		2			63	
13.	Zr ₄₀ – Te ₅₂	102	138	100,101		2			45	
14.	Nb ₄₁ – Sb ₅₁	105	136	100,102,104	134	3	1	1	40	
15.	Mo ₄₂ – Sn ₅₀	108	134	107	133	1	1		57	
16.	Tc ₄₃ – In ₄₉	110	130						57	
17.	Ru ₄₄ – Cd ₄₈	112	128		122,3,4,5,7	5			27	
18.	Rh ₄₅ – Ag ₄₃	114	123		122		1		27	
19.	Pd ₄₆ – Pd ₄₆	117	117						21	

Результати останнього стовпчика цієї таблиці дозволяють побудувати розподіл вихідних каналів реакції поділу ядер Урану-233 під дією теплових нейтронів за зарядовим числом (див. гістограму на рис. 7).

Порівнюючи цю гістограму з тією, що задає аналогічний розподіл для реакції поділу U-235 [3: 270], можна помітити наступне.

1) Обидва розподіли симетричні відносно значення зарядового числа $Z_1 = Z_2 = 46$ і мають мінімуми при цьому значенні, тобто на каналі (Pd₄₆ – Pd₄₆). При цьому цей мінімум сильніше виражений для U-235.

2) Максимуми в обох розподілах теж співпадають, але сильніше виражені вони тепер уже на гістограмі для U-233. Справді, максимальне число каналів припадає на такі ізотопні пари:

(Kr – Ba) – 75 каналів поділу U-233 проти 69 каналів в U-235;

(Rb – Cs) – 87 каналів проти 75;

(Sr – Ba) – 69 каналів проти 62.

3) Гістограми мають також локальні максимуми, знову таки сильніше виражені для U-233, які припадають на такі ізотопні пари:

(Mo – Sn), і (Te – In) – по 57 каналів проти 45.

Це дає підстави стверджувати, що і розподіли каналів повного виходу уламків-ізотопів реакції поділу буде подібним до того, який представлений відповідною гістограмою для U-235 [3: 270].

Тобто, максимальне число каналів повного виходу матимуть такі ізотопи: Zr₄₀, Mo₄₂, і Nd₆₀.

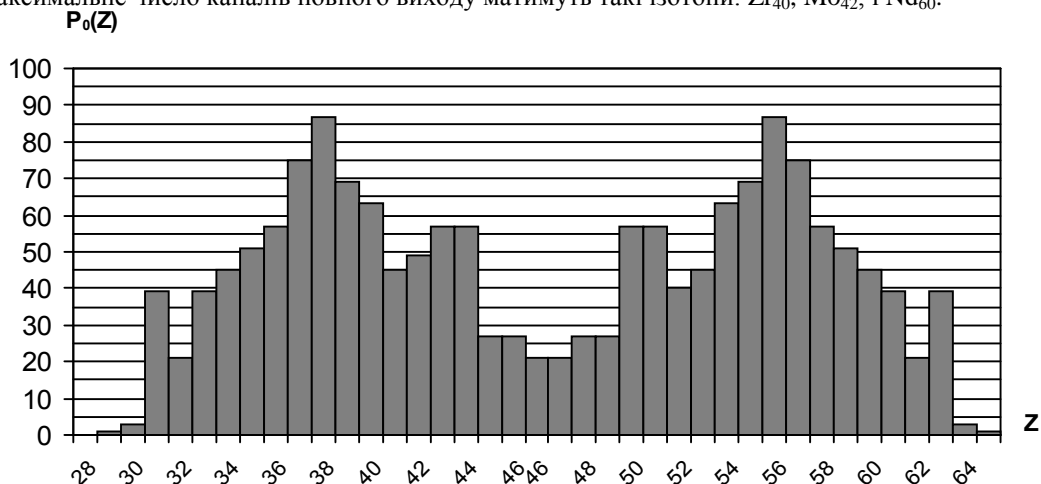

Рис. 7. Розподіл числа каналів незалежного виходу нуклідів-ізотопів реакції-поділу U-233 під дією теплових нейтронів за зарядовим числом.

Тобто, максимальне число каналів повного виходу матимуть такі ізотопи: Zr₄₀, Mo₄₂ і Nd₆₀. Враховуючи кореляцію між числом можливих каналів народження уламків-ізотопів та безпосереднім виходом цих уламків, можна очікувати, що процентний вміст саме Цирконію, Молібдену та Неодиму в породах, забруднених продуктами реакції поділу Урану-233, буде вищий, ніж у чистих породах у певній місцевості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Физические величины. Справочник. – М.: Энергоатомиздат. – 1991. – 1232 с.
2. Кибкало В.Ю. Феноменологическое описание независимых выходов осколков при делении U²³⁵ тепловыми нейтронами // Препринт Института ядерных исследований АН УССР. – К., 1987. – 16 с.
3. Мордовець М.Т. Діаграми осколків реакції поділу важких ядер тепловими нейтронами // Вісник Житомирського державного педагогічного університету. – 2004. – Вип. 14. – С. 265-274.
4. Мухин К.Н. Экспериментальная ядерная физика. – М.: Атомиздат, 1974. – Т. 1. – 584 с.

Матеріал надійшов до редакції 03.09.2007 р.

Гришук В.В., Мордовець Н.Т. Распределение каналов реакции деления U-233 тепловыми нейтронами.

В статье предлагается методика нахождения количества выходных каналов реакции деления ядер U-233 тепловыми нейтронами, в которых рождаются наиболее вероятные изотопы и/или изобары-осколки этой реакции. Исследуется корреляция изобарического распределения каналов с полным выходом осколков-изобар.

Gryshchuk V.V., Mordovets M.T. Channel Distribution of U-233 Division Reaction with the Help of Thermal Neutrons.

The article offers the method of finding the quantity of outgoing channels in the reaction of nuclei division with the help of U-233 thermal neutrons in which appear the most probable isotopes and/or isobars-fragments of this reaction. The correlation of the isobaric distribution of channels with whole yield fragments-isobars is indicated.